

HỌC VIỆN TÀI CHÍNH

PGS, TS. MAI NGỌC ANH

TS. LƯU ĐỨC TUYÊN

PGS, TS, NGƯT. NGUYỄN VŨ VIỆT

MỘT SỐ CHUYÊN ĐỀ VỀ LÝ THUYẾT KẾ TOÁN

NHÀ XUẤT BẢN TÀI CHÍNH

HỌC VIỆN TÀI CHÍNH

PGS, TS. Mai Ngọc Anh - TS. Lưu Đức Tuyên - PGS, TS. Nguyễn Vũ Việt

MỘT SỐ CHUYÊN ĐỀ VỀ

LÝ THUYẾT KẾ TOÁN

(Sách chuyên khảo)

HÀ NỘI - 2014

Mã số Sách chuẩn Quốc tế
ISBN: 978 - 604 - 79 - 0470 - 9

LỜI MỞ ĐẦU

Kế toán có lịch sử phát triển lâu dài gắn liền với các hoạt động kinh tế của xã hội loài người. Lịch sử phát triển của thông lệ kế toán trải qua nhiều giai đoạn khác nhau từ các kỹ thuật đơn giản đến các phương pháp phức tạp hơn đều gắn liền với sự phát triển kinh tế xã hội của từng quốc gia, khu vực và trên phạm vi toàn cầu.

Các nghiên cứu lý thuyết kế toán đã bắt đầu được thực hiện từ các nghiên cứu mang tính riêng lẻ cho đến các trào lưu lý thuyết mang tính trường phái khác nhau. Sự hình thành và phát triển các lý thuyết kế toán được cho là mạnh mẽ nhất và có tác động rõ nét nhất đến thực tiễn kế toán trong khoảng 100 năm gần đây.

Sau hơn 25 năm vận hành theo cơ chế thị trường, Hệ thống kế toán Việt Nam đang trong giai đoạn có những chuyển biến căn bản theo hướng hội nhập ngày càng sâu rộng với thông lệ kế toán các nước và trên phạm vi toàn cầu. Việc nghiên cứu lý thuyết kế toán gắn với nền kinh tế thị trường sẽ tạo dựng cơ sở lý luận cơ bản cho việc hoàn thiện khuôn khổ quy định về kế toán cũng như xử lý các vấn đề của thực tiễn.

Cuốn sách này được biên soạn với mong muốn hệ thống hóa một cách cơ bản các quan điểm khác nhau về những khía cạnh cơ bản nhất mang tính lý thuyết của kế toán trong điều kiện nền kinh tế thị trường. Để đạt được mục tiêu đó, chúng tôi tham khảo các tài liệu về lý thuyết kế toán, lịch sử kế toán của các học giả có uy tín trên thế giới với các công trình nghiên cứu được xuất bản và công bố trên các tạp chí khoa học uy tín.

Tập thể tác giả hy vọng cuốn sách sẽ là tài liệu tham khảo hữu ích cho những người quan tâm. Cuốn sách đặc biệt hướng tới các học viên, các nghiên cứu sinh đang thực hiện các nghiên cứu chuyên sâu về lĩnh vực kế toán.

Mặc dù đã có nhiều cố gắng trong công tác biên soạn, song với phạm vi rộng và tính chất phức tạp của vấn đề nghiên cứu, cuốn sách khó tránh khỏi những hạn chế nhất định.

Tập thể tác giả mong nhận được ý kiến đóng góp của độc giả theo địa chỉ: maingocanhvtc@gmail.com.

Hà Nội, tháng 10 năm 2014

Tập thể tác giả

DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT

TIẾNG VIỆT	
BCĐKT	Bảng Cân đối kế toán
BCKQHĐKD	Báo cáo kết quả hoạt động kinh doanh
BCTC	Báo cáo tài chính
CCDC	Công cụ dụng cụ
CĐKT	Chế độ kế toán
QĐ	Quyết định
TNDN	Thu nhập doanh nghiệp
TK	Tài khoản
TSCĐ	Tài sản cố định
TIẾNG ANH	
AAA	Hiệp hội kế toán viên Mỹ <i>American Association of Accountants</i>
AICPA	Viện kế toán viên hành nghề Mỹ <i>American Institute of Certified Public Accountants</i>
ASC	Ủy ban chuẩn mực kế toán (Anh) <i>Accounting Standard Committee</i>
ASC	Chuẩn mực kế toán được chấp nhận (Mỹ) <i>Accounting standard Codification</i>
APB	Hội đồng nguyên tắc kế toán (Mỹ) <i>Accounting principles Board</i>

MỘT SỐ CHUYÊN ĐỀ VỀ LÝ THUYẾT KẾ TOÁN

FASB	Hội đồng chuẩn mực kế toán tài chính (Mỹ) <i>Financial Accounting Standards Board</i>
FAS	Chuẩn mực kế toán tài chính (Mỹ) <i>Financial Accounting Standard</i>
GAAP	Các nguyên tắc kế toán được chấp nhận chung <i>Generally accepted accounting principles</i>
IAS	Chuẩn mực kế toán quốc tế <i>International Accounting Standard</i>
IASB	Hội đồng chuẩn mực kế toán quốc tế <i>International Accounting Standards Board</i>
IASC	Ủy ban chuẩn mực kế toán quốc tế <i>International Accounting Standards Committee</i>
ICAEW	Viện kế toán công chứng Anh và xứ Wales <i>Institute of Chartered Accountants in England and Wales</i>
IFRS	Chuẩn mực quốc tế về báo cáo tài chính <i>International financial reporting Standards</i>
SEC	Ủy ban chứng khoán (Mỹ) <i>Security exchange Committee</i>
SFAC	Tuyên bố về các khái niệm của Kế toán tài chính (Mỹ) <i>Statements of financial accounting concepts</i>
VAS	Chuẩn mực kế toán Việt Nam <i>Vietnamese Accounting standards</i>

PHẦN THỨ

I

MỘT SỐ CHUYÊN ĐỀ VỀ LÝ THUYẾT KẾ TOÁN

Phần I đề cập tới một số chuyên đề nghiên cứu sau:

- ❖ Sự hình thành và phát triển của thông lệ và lý thuyết kế toán
- ❖ Lý thuyết kế toán và loại hình kế toán
- ❖ Lý luận về các yếu tố cấu thành lý thuyết kế toán
- ❖ Lý luận về các mô hình tính giá trong kế toán

CHUYÊN ĐỀ 1 TỔNG QUAN VỀ SỰ PHÁT TRIỂN CỦA THÔNG LỆ VÀ LÝ THUYẾT KẾ TOÁN

PGS, TS. Mai Ngọc Anh

Chuyên đề 1 đề cập đến những nội dung cơ bản sau:

- Sự hình thành kế toán và các giai đoạn phát triển kế toán
- Các nhân tố ảnh hưởng đến sự phát triển của kế toán
- Sự hình thành và các giai đoạn phát triển của lý thuyết kế toán
- Đóng góp của các cá nhân và tổ chức lập quy trong sự phát triển lý thuyết kế toán
- Các loại các lý thuyết kế toán
- Mối quan hệ giữa lý thuyết và thực tiễn kế toán, loại hình kế toán

1.1. SỰ HÌNH THÀNH VÀ PHÁT TRIỂN CỦA THÔNG LỆ KẾ TOÁN, CÁC LÝ THUYẾT KẾ TOÁN

1.1.1. Sự hình thành kế toán

Hạch toán là hệ quả tất yếu của nhu cầu thông tin phục vụ quản lý kinh tế, xuất hiện từ khi có xã hội loài người. Hạch toán tồn tại qua các hình thái kinh tế xã hội, phát triển cùng với nền sản xuất xã hội và hoàn thiện không ngừng về nội dung, hình thức, phương pháp, tính chất và trình độ. Kết quả của quá trình phát triển đó là sự hình thành các loại hạch toán với đối tượng và phương pháp nghiên cứu tương đối độc lập, bao gồm: Hạch toán nghiệp vụ kỹ thuật; hạch toán thống kê và hạch toán kế toán.

Ban đầu những người có trách nhiệm hạch toán thường sử dụng các vật thể nhỏ đại diện cho tài sản mà họ đang theo dõi. Các vật thể này được gọi là “Tokens”. Các hình dạng khác nhau của vật thể biểu trưng cho các tài sản khác nhau. Ví dụ hình tròn biểu trưng cho cừu, hình lục lăng biểu trưng cho ngũ cốc. Những vật thể biểu trưng đơn giản nhất đã xuất hiện ở Sumeria vào khoảng năm 4000 trước công nguyên¹. Sau đó, các vật thể biểu trưng được thiết kế phức tạp hơn với các ký hiệu trên đó chứa đựng nhiều thông tin hơn về tài sản và các giao dịch.

Tiền tệ ra đời là một bước tiến quan trọng trong sự phát triển kinh tế xã hội của người cổ đại. Các đồng xu kim loại với trọng lượng tiêu chuẩn được sử dụng để trao đổi hàng hóa bắt nguồn từ Lydia vào khoảng thế kỷ thứ 7 trước công nguyên. Trong kỷ nguyên vàng của Athens, tiền tệ có bước phát triển vượt bậc, hệ thống ngân hàng ra đời với các chức năng nhận tiền gửi, cho vay. Tiền tệ đã trở thành đơn vị đo lường chủ yếu trong các ghi chép hạch toán của các ngân

¹ Rechard Brown, Lịch sử kế toán và kế toán viên, NXB Cosimos Classic, 2005.